नेपाल राजपत्र

नेपाल सरकारद्वारा प्रकाशित

खण्ड ६३) काठमाडौं, साउन १४ गते, २०७० साल (अतिरिक्ताङ्क १२ग

भाग ५

निर्वाचन आयोगको सूचना

निर्वाचन आयोगले निर्वाचन आयोग ऐन, २०६३ को दफा २८ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी राष्ट्रिय पर्यवेक्षकहरूका लागि देहाय बमोजिमको संविधान सभा सदस्य निर्वाचन पर्यवेक्षण आचार संहिता, २०७० बनाएकोले सर्व साधारणको जानकारीको लागि यो सूचना प्रकाशन गरेको छ ।

राष्ट्रिय पर्यवेक्षकहरूका लागि संविधान सभा सदस्य निर्वाचन पर्यवेक्षण आचार संहिता, २०७०

प्रस्तावना : स्वतन्त्र, स्वच्छ, निष्पक्ष, पारदर्शी र विश्वसनिय ढंगवाट संविधान सभाको निर्वाचन सम्पन्नगर्नको लागि पर्यवेक्षकहरुले पालना गर्नुपर्ने आचरणलाई व्यवस्थितगर्न वाञ्छनिय भएकोले,

निर्वाचन आयोग ऐन, २०६३ को दफा २८ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी निर्वाचन आयोगले सरोकारवालाहरुसंग परामर्श गरी देहायको आचार संहिता बनाएको छ ।

परिच्छेद-१

प्रारम्भिक

१) **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ** : (१) यस आचार संहिताको नाम "राष्ट्रिय पर्यवेक्षकहरुका लागि संविधान सभा सदस्य निर्वाचन पर्यवेक्षण आचार संहिता, २०७०" रहेको छ ।

(२) यो आचार संहिता २०७० साल श्रावण १४ गते देखि प्रारम्भ हुनेछ ।

२) **परिभाषा** : विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस आचार संहितामा,

(क) "निर्वाचन" भन्नाले संवत् २०७० साल मंसिर ४ गते हुने संविधान सभा सदस्यको निर्वाचन सम्झनु पर्छ ।

(ख) "निर्वाचन पर्यवेक्षण" भन्नाले संविधान सभा सदस्य निर्वाचन, २०७० को पर्यवेक्षण कार्यलाई सम्झनु पर्छ ।

(ग) "पर्यवेक्षण संघ/संस्था" भन्नाले संविधान सभा सदस्य निर्वाचन, २०७० को पर्यवेक्षणका लागि आयोगबाट पर्यवेक्षण अनुमति प्राप्त संघ/संस्था सम्झनु पर्छ ।

(घ) "पर्यवेक्षक" भन्नाले संविधान सभा सदस्य निर्वाचन, २०७० को पर्यवेक्षण गर्न आयोगबाट पर्यवेक्षक अनुमति पत्र प्राप्त व्यक्ति सम्झनु पर्छ ।

(ङ) "आयोग" भन्नाले संविधानको धारा १२८ बमोजिमको निर्वाचन आयोग सम्झनु पर्छ ।

३) **आचार संहिता लागु हुने निकाय, संस्था र व्यक्ति** : यो आचार संहिता आयोगबाट पर्यवेक्षण अनुमति प्राप्त संघ संस्था र पर्यवेक्षक परिचय पत्र प्राप्त व्यक्तिलाई लागु हुनेछ ।

परिच्छेद-२

राष्ट्रिय पर्यवेक्षकहरुको अधिकार र पालना गर्नुपर्ने आचरण

४) **पर्यवेक्षकहरुको अधिकार** : राष्ट्रिय पर्यवेक्षकहरूलाई देहाय अनुसारको अधिकार प्राप्त हुनेछ :-

४११

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(क) पर्यवेक्षकहरुले निर्वाचनसँग सरोकार राख्ने सम्बद्ध सबै पक्षसँग निर्वाचन सम्बन्धी विषयमा स्वतन्त्रतापूर्वक संवाद गर्न सक्नेछन् ।

(ख) पर्यवेक्षकहरुले पर्यवेक्षण आचारसंहिता अन्तर्गत रही निर्वाचन सम्बन्धी विषयमा स्पष्ट हुन पाउनेछन् ।

(ग) पर्यवेक्षकहरुले निर्वाचन आयोग वा मातहतका अधिकारीहरूबाट जारी गरिएको अधिकार क्षेत्र सम्बन्धी जानकारी पाउन सक्नेछन् ।

(घ) पर्यवेक्षकहरुले निर्वाचन प्रचार अभियान, मतदाताको निर्बाध आवत जावत, संवेदनशील निर्वाचन समाग्रीहरू (मतपेटिका, मतपत्र आदि) को ओसार-पसार, मतदान प्रक्रिया, मतगणना, निर्वाचन परिणाम र सञ्चार माध्यमहरूमा पहुँच आदि कुराको पर्यवेक्षण गर्न सक्नेछन् ।

(ङ) पर्यवेक्षकहरुले निर्वाचन सम्बन्धी प्रक्रियाको विभिन्न चरणमा तोकिए अनुसार राजनीतिक दलहरूको सहभागिता रहे/नरहेको विषय बारे थाहा पाउन सक्नेछन् ।

(च) पर्यवेक्षकले निर्वाचन सम्बन्धमा परेको कुनै पनि उजुरी वा गुनासो बारे जानकारी पाउन सक्नेछन् ।

(छ) पर्यवेक्षकले मतदान केन्द्रको गोप्य कक्षमा बाहेक मतदान अधिकृतको अनुमति लिएर मतदान केन्द्रभित्र प्रवेश पाउन सक्नेछन् ।

(ज) पर्यवेक्षकहरुले मतगणना स्थलमा निर्वाचन अधिकृतको अनुमति लिएर प्रवेश पाउन सक्नेछन् ।

(झ) पर्यवेक्षकहरुले निर्वाचन परिणाम घोषणा गर्दा अपनाइने प्रक्रिया सम्बन्धी जानकारी लिन पाउन सक्नेछन् ।

(ञ) पर्यवेक्षकहरुले पर्यवेक्षणको क्रममा आफूले प्राप्त गरेको अनुभव आदान-प्रदान गर्न सक्नेछन् ।

(ट) पर्यवेक्षकहरुले चाहेमा निर्वाचन अधिकृतले तोकेबमोजिम मतपेटिका राखेको स्थलमा (मतदान कार्य समाप्त भई निर्वाचन अधिकृतको कार्यालयमा मतपेटिका ल्याइसके पछि) बस्न पाउनेछन् ।

५) <u>राष्ट्रिय पर्यवेक्षकहरूले पालना गर्नुपर्ने आचरण</u> : संविधान सभा सदस्य निर्वाचन, २०७० को पर्यवेक्षण गर्दा पर्यवेक्षकहरुले देहायका आचरणको पालना गर्नुपर्नेछ :

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागू हुनेछ।

(क) पर्यवेक्षकले पर्यवेक्षक परिचयपत्र सबैले देख्ने गरी लगाउनुपर्नेछ ।

(ख) मतदानकेन्द्र लगायतका निर्वाचन प्रक्रियामा संलग्न सबै निकायहरूमा जाँदा पर्यवेक्षकले शिष्टाचारका नियमहरूको पालना गर्नुपर्नेछ ।

(ग) पर्यवेक्षकले आफूलाई अनुमति प्राप्त क्षेत्रको मात्र पर्यवेक्षण गर्नुपर्नेछ ।

(घ) पर्यवेक्षकले निर्वाचन आयोगको सम्मान र प्रतिष्ठामा आँच आउने कुनै कार्य गर्न हुँदैन । आयोगका अन्य पदाधिकारीहरू, निर्वाचन कार्यमा संलग्न कर्मचारीहरू लगायत मतदाताहरूको सम्मान गर्नु पर्नेछ ।

(ङ) पर्यवेक्षकले निर्वाचन पर्यवेक्षण गर्दा स्वतन्त्र, निष्पक्ष, तटस्थ एवम् वस्तुनिष्ठतापूर्वक गर्नु पर्नेछ । कुनै राजनीतिक दल वा उम्मेदवारप्रति झुकाव वा पूर्वाग्रह राख्नु हुँदैन ।

(च) पर्यवेक्षकले निर्वाचनका सरोकारवालाहरूलाई आक्षेप लगाउने किसिमको व्यवहार गर्नु, गराउनु हुँदैन ।

(छ) कुनै राजनैतिक दल वा स्वतन्त्र उम्मेदवारको समर्थन वा विरोध हुने गरी पर्यवेक्षकहरूले चिन्ह, व्याच लगाउन वा अन्य कुनै माध्यमद्वारा प्रचार-प्रसार वा प्रदर्शन गर्न गराउन हुदैन ।

(ज) पर्यवेक्षकले निर्वाचन कार्यमा खटिएका कर्मचारीहरूलाई अनावश्यक सल्लाह दिन, सूचना प्रदान गर्न र कानूनको व्याख्या गर्न हुदैन ।

(झ) पर्यवेक्षकले मतदान केन्द्रमा उठेको विवाद समाधान गर्न, निर्वाचन परिणाम प्रमाणित गर्न वा प्रमाण लाग्ने किसिमले वक्तव्य प्रकाशन गर्न गराउन हुँदैन ।

(ञ) पर्यवेक्षकले कुनै मतदान केन्द्रमा मतदान भईरहेको समयमा मतदान कार्यलाई असर पर्ने किसिमको कुनै सूचना प्रवाह गर्न वा वक्तव्य दिन वा अवाञ्छित क्रियाकलाप गर्न गराउन हुँदैन ।

(ट) पर्यवेक्षकले निर्वाचन कार्यमा खटिएका कर्मचारीहरुको कर्तव्य पालनामा असर पार्ने गरी कुनै किसिमको बाधा अड्चन उत्पन्न हुने कुनै कार्य गर्न गराउन हुँदैन ।

४१३ आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(ठ) पर्यवेक्षकले मतदान केन्द्रभित्र मतदान अधिकृतको अनुमति लिएर तोकिएको अवधिभित्र मात्र पर्यवेक्षण गर्नु पर्नेछ ।

(ड) सुरक्षा संवेदनशीलताको कारण निषेध गरिएका स्थान र मतदान केन्द्रहरुको पर्यवेक्षण गर्नु हुदैन ।

(ढ) पर्यवेक्षकले पर्यवेक्षण गर्न जांदा मतदान अधिकृतबाट अनुमति लिएर कामसंग सम्बन्धित उपकरण मात्र प्रयोग गर्नुपर्छ ।

(ण) पर्यवेक्षकले आवश्यक भएमा मतदातासँग सामान्य जानकारी लिन सक्नेछन्, तर मतदाताको गोप्यता भङ्ग हुने वा मतदानको स्वच्छता र निष्पक्षतामा आँच आउने एवम् मतदान कार्य वा क्षेत्रमा वाधा उत्पन्न हुने किसिमबाट कुनै कार्य गर्न पाउने छैनन् ।

(त) मतदाताले मतसङ्केत गरेको अवस्थाको बाहेक निर्वाचन अधिकृत/मतदान अधिकृतले स्वीकृति दिएमा मतदानकेन्द्र लगायतका निर्वाचन प्रक्रियाको तस्वीर खिच्न पाउनेछन् ।

(थ) पर्यवेक्षकले चाहेमा मतगणना प्रक्रिया एवम् मतपेटिकाको सम्बन्धमा निर्वाचन अधिकृतबाट आवश्यक जानकारी प्राप्त गर्न सक्नेछन् ।

(द) पर्यवेक्षकले निर्वाचन अधिकृत वा निर्वाचन आयोगले निर्वाचनको अन्तिम परिणाम घोषणा गर्नु अघि उम्मेदवार विजयी भएको सूचना सम्प्रेषण गर्नु गराउनु हुदैन ।

(ध) पर्यवेक्षकले निर्वाचन प्रक्रिया सम्बन्धमा ऐन, नियम, निर्देशिकाहरूले व्यवस्थित गरेको प्रावधान बारे सञ्चार माध्यमहरूमा टिका टिप्पणी गर्न पाउने छैनन् तर ती प्रावधानहरु पालना गर्दा देखिएका त्रुटि, कमजोरीहरूलाई आफ्नो प्रतिवेदनमा औंल्याउन पाउने छन् ।

(न) पर्यवेक्षकले पर्यवेक्षणको क्रममा कुनै मतदान केन्द्र वा वरिपरि कुनै किसिमको विसङ्गति, अनियमितता, धाँधली, डर त्रास देखाई मतदाताहरूलाई मतदानबाट बञ्चित गर्ने कार्य आदि भएको महसुस गरेमा सो सम्बन्धी जानकारी तुरुन्त निर्वाचन अधिकृत/मतदान अधिकृत/निर्वाचन आयोगलाई गराउनु पर्नेछ ।

४९४

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(प) पर्यवेक्षकले आफूलाई चाहिने साधन र श्रोतको व्यवस्था आफैं मिलाउनु पर्दछ, तर हलुका सवारी साधनको अनुमति आवश्यकता अनुसार निर्वाचन अधिकृतले उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।

(फ) पर्यवेक्षकले पर्यवेक्षण अवधिमा सङ्कलन गरेका सूचनाहरू वास्तविक, सत्य र वस्तुनिष्ठ हुनु पर्नेछ ।

(ब) पर्यवेक्षकले निर्वाचन पर्यवेक्षणको समीक्षा गर्दा वा प्रतिवेदन दिंदा निर्वाचन प्रक्रियामा प्रभाव पार्ने समग्र तथ्य र कारणहरूको विश्लेषण गरी यथार्थपरक र फराकिलो (Realistic, accurate and comprehensive) दृष्टिकोण राख्नु पर्नेछ ।

(भ) मतदान कार्य पूरा भएको ३० दिनभित्र प्रारम्भिक प्रतिवेदन र ९० दिन भित्र अन्तिम प्रतिवेदन अनिवार्य रुपमा निर्वाचन आयोगमा बुझाउनु पर्नेछ ।

परिच्छेद ३

आचार संहिताको कार्यान्वयन र अनुगमन

६) **अनुगमन टोली गठन गर्न सक्ने** : (१) यो आचार संहिताको पालना भए नभएको जांचबुझ वा अनुगमन गर्न आयोगले आवश्यक ठानेमा अनुगमन टोली वा अन्य संयन्त्र गठन गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम अनुगमन टोली वा संयन्त्र गठन भएकोमा त्यस्तो टोली वा संयन्त्रले जांचबुझ वा अनुगमन सम्बन्धी प्रतिवेदन तोकिएको अवधिभित्र आयोग समक्ष पेश गर्नुपर्नेछ ।

७) **वाधा अडकाउ फुकाउन सक्ने** : यो आचार संहिताको कार्यान्वयन गर्दा कुनै बाधा अड्काउ आई परेमा आयोगले आदेश जारी गरी त्यस्तो बाधा अड्काउ फुकाउन सक्ने छ ।

८) **खारेजी** : पर्यवेक्षकको अधिकार तथा पालना गर्नुपर्ने आचार संहिता २०६४ खारेज गरिएको छ ।

आज्ञाले,
नरेन्द्र दाहाल
सचिव

मुद्रण विभाग, सिंहदरबार, काठमाडौंमा मुद्रित । मूल्य रु. ५।-
गो.हु.द.नं. १६।०६२।६३

४१६५

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

मुद्रण विभाग, सिंहदरबार

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।